

Република Србија
ВРХОВНИ КАСАЦИОНИ СУД
Рев2 812/2015
29.12.2015. године
Београд

У ИМЕ НАРОДА

Врховни касациони суд, у већу састављеном од судија: Љубице Милутиновић, председника већа, Биљане Драгојевић и Слађане Накић Момировић, чланова већа, у парници тужиле Д.М.Л. из Л., чији је пуномоћник адвокат Д.Б. из Л., против туженог С.п. Л. ДОО из Л., чији је пуномоћник адвокат М.Р. из Л., ради поништаја решења о отказу, одлучујући о ревизији туженог изјављеној против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 5634/13 од 31.10.2014. године, у седници одржаној 29.12.2015. године, донео је

ПРЕСУДУ

ОДБИЈА СЕ као неоснована жалба туженог изјављена против пресуде Апелационог суда у Београду Гж1 5634/13 од 31.10.2014. године.

Образложење

Пресудом Другог основног суда у Београду, Судска јединица Лазаревац, П1 бр.3650/12 од 24.01.2013. године, усвојен је тужбени захтев па је поништено решење бр.4268 од 11.05.2009. године донето од стране директора туженог којим је тужилци отказан уговор о раду бр.254 од 14.01.2008. године и анекс уговора о раду број 1860 од 11.03.2008. године, те је обавезан тужени да тужилцу врати у радни однос на радно место референта контроле прихода или друго радно место према способностима, знању и стручној спреми (став 1). Одбачена је тужба у делу захтева да се прогласи ништавим решење туженог о проглашењу вишка запослених бр.4022 од 04.05.2009. године и у делу захтева за накнаду штете на име изгубљене зараде за период од 11.05.2009. године до повратка на посао (став 2). Одлучено је да свака странка сноси своје трошкове парничног поступка (став 3).

Пресудом Апелационог суда у Београду Гж1 бр.5634/13 од 31.10.2014. године, потврђена је наведена првостепена пресуда у делу става првог изреке којим је поништено решење туженог бр.4268 од 11.05.2009. године, којим је тужилци отказан уговор о раду број 254 од 14.01.2008. године и анекс уговора о раду број 1860 од 11.03.2008. године, а тужени обавезан да тужилцу врати у радни однос на радно место референта контроле прихода, у којем делу је жалба туженог одбијена као неоснована

(став 1). Првостепена пресуда је укинута у преосталом делу става првог изреке, који се односи на распоред тужиље и одбачена је тужба у погледу захтева да се тужени обавезе да тужиљу врати у радни однос на друго радно место према способностима, знању и стручној спреми (став 2). Укинута је и решење садржано у ставу другом изреке првостепене пресуде, у делу којим је одбачена тужба у погледу захтева за накнаду штете у висини изгубљене зараде за период 11.05.2009. године до повратка на посао и у ставу трећем изреке, предмет је у том делу уступљен Основном суду у Лазаревцу на поновни поступак и одлучивање (став 3).

Против правноснажне другостепене пресуде садржане у ставу првом изреке, тужени је благовремено изјавио ревизију због битне повреде одредаба парничног поступка, погрешно и непотпуно утврђеног чињеничног стања и погрешне примене материјалног права.

Тужиља је доставила одговор на ревизију туженог.

Врховни касациони суд је испитао правилност побијане пресуде у границама овлашћења из члана 399. Закона о парничном поступку – ЗПП („Сл. гласник РС“, број 125/04 и 111/09), који се примењује на основу члана 506. став 1. ЗПП („Сл. гласник РС“, број 72/11...55/14) и утврдио да је ревизија туженог неоснована.

У поступку није учињена битна повреда одредаба парничног поступка из члана 361. став 2. тачка 9. ЗПП, на коју ревизијски суд пази по службеној дужности нити се ревизијом указује на ову битну повреду. Нема ни битне повреде из члана 361. став 2. тачка 12. ЗПП, на коју се позива тужени у разлозима ревизије. Нижестепене пресуде садрже јасну одлуку о тужбеном захтеву образложену довољним и ваљаним разлозима, који нису у противречности са садржином списа и доказа у њима. Другостепена пресуда, поред тога, садржи и оцену жалбених навода од значаја и разлоге узете у обзир по службеној дужности, у смислу члана 382. став 1. ЗПП.

Према утврђеном чињеничном стању тужиља је била запослена код туженог на неодређено време на пословима референта контроле прихода. Правилником о изменама и допунама Правилника о унутрашњој организацији и систематизацији послова код туженог од 25.03.2009. године, смањен је број извршилаца за радно место референт контроле прихода са четири на три извршиоца. Тим поводом је директор туженог донео одлуку од 04.05.2009. године да ће због измене систематизације и смањења броја извршилаца престати потреба за радом једног запосленог, без обавезе доношења програма решавања вишка запослених. Решењем туженог бр.4268 од 11.05.2009. године тужиљи је отказан уговор о раду број 254 од 14.01.2008. године и анекс 1 уговора о раду број 1860 од 11.03.2008. године, зато што је услед организационих промена престала потреба за обављањем послова на којима је била распоређена. У образложењу решења је поред осталог наведено да је до престанка потребе за радом тужиље дошло услед смањења броја извршилаца на радном месту референт контроле прихода са четири на три извршиоца. Других

разлога за проглашење тужиље вишком запослених и донету одлуку о отказу није било. Тужиљи је исплаћена отпремнина.

У време доношења одлуке о утврђивању вишка запослених и одлуке о отказу уговора о раду тужиљи због насталих измена у организацији и систематизацији послова код туженог важио је Појединачни колективни уговор туженог бр.329 од 17.01.2003. године, са изменама и допунама бр.6747 од 17.08.2005. године. Одредбом члана 111. Појединчаног колективног уговора код туженог предвиђено је да се запосленима не може отказати уговор о раду због технолошких, економских или организационих промена до потписивања анекса овог колективног уговора, предвиђеног најкасније до 01.03.2003. године, којим ће се утврдити права запослених који су вишак односно социјални критеријуми који ће се уважавати приликом утврђивања вишка запослених. Такви критеријуми нису утврђени ни накнадним изменама и допунама овог Колективног уговора од 17.08.2005. године.

По пријему одлуке туженог тужиља је као неука странка лично поднела тужбу 06.08.2009. године којом је у овој парници тражила судску заштиту од отказа због престанка потребе туженог за њеним радом, захтевајући поништај незаконитог решења о отказу и враћање на рад. Тужбом је обухватила и решење о утврђивању вишка запослених и решење о отказу уговора о раду. По налогу првостепеног суда, који је поступио по налогу из укидајућег решења Апелационог суда тужиља је уредила и допунила тужбу означањем броја и датума под којим је донето и заведено отказно решење. Тиме је већ поднета тужба допуњена у погледу идентификације оспорене одлуке туженог као послодавца као предмета тужбеног захтева за поништај отказа и враћање на рад.

Полазећи од утврђених чињеница нижестепени судови су, пре свега, правилно оценили као неоснован приговор туженог о неблаговремености тужбе. Затим су мериторно одлучили о тужбеном захтеву тако што је првостепени суд усвојио тужбени захтев за поништај решења туженог о отказу уговора о раду и анексу уговора о раду тужиље и за враћање тужиље на рад и у радни однос, а другостепени суд је у том делу потврдио првостепену пресуду. Приликом одлучивања судови су правилно применили одредбе члана 179. тачка 9. у вези члана 8, 153. и 155. став 1. тачка 4. и 195. Закона о раду („Сл. гласник РС“, број 24/05 и 61/05) као меродавног права.

Неосновано се ревизијом туженог побијају нижестепене пресуде због погрешне примене материјалног права.

Оцену о благовремености тужбе нижестепени судови су засновали на правилној примени норми процесног и материјалног права.

Правилном применом одредбе члана 195. став 1. и 2. Закона о раду оценили су да је тужиља, с обзиром на време пријема решења о отказу уговора о раду и време подношења тужбе, благовремено тражила судску заштиту захтевом за поништај

одлуке о отказу и за враћање на рад, покретањем спора у року од 90 дана. Каснија допуна тужбе означањем тачног броја и датума оспореног отказног решења учињена је по налогу првостепеног суда о извршењу налога из укидајућег решења другостепеног суда у складу са овлашћењем из члана 299. ЗПП. Границе тог овлашћења нису прекорачене од стране судова, посебно с обзиром на чињеницу да је тужила поднела тужбу без пуномоћника, па је већ тада у смислу члана 103. ЗПП, и касније у току поступка било могуће и допуштено допуњавање података и чињеничних навода тужбе на којима је заснован тужбени захтев. У том смислу каснијим усаглашавањем тужбеног захтева се наводима тужбе у погледу идентификације одлуке која је предмет захтева не представља преиначење тужбе, без обзира како је означена таква процесна радња странке извршена у складу са налозима судова у оба степена. Другостепени суд је у побијаном пресуди у том погледу прихватио чињенични и правни закључак првостепеног суда и о томе дао довољне и правилне разлоге у својој пресуди, оценом навода жалбе туженог.

Зато поновљени наводи туженог о неблаговремености тужбе и пропустима судова, које износи у ревизији, нису основани и не доводе у сумњу одлуку нижестепених судова којом је по благовременој тужби мериторно одлучено о тужбеном захтеву за судску заштиту од незаконитог отказа. Супротни наводи ревизије превазилазе оквир указивања на пропусте судова у примени процесних правила и оцењеним битним повредама и улазе у домен чињеничног стања указивањем да је оно непотпуно и погрешно утврђено како у погледу оцене благовремености тужбе тако и у погледу оцене основаности тужбеног захтева. Међутим, овакви наводи и разлози ревизије нису дозвољени у смислу члана 398. став 2. ЗПП, па са тог аспекта нису детаљније узети у разматрање.

Тужени као послодавац је дао тужили као запосленом отказ уговора о раду, због престанка потребе за обављањем послова на којима је била распоређена услед организационих промена којима је смањен број извршилаца на пословима радног места референт контроле прихода са четири на три извршиоца. Законски основ отказа садржан је у одредби члана 179. тачка 9. Закона о раду, на који се позвао тужени у својој одлуци.

Наведеном одредбом је прописано да постоји оправдан разлог за отказ који се односи на потребе послодавца ако услед технолошких, економских или организационих потреба престане потреба за обављањем одређеног посла и другу када дође до смањења обима посла. Оваквом формулацијом закон разликује две ситуације, једну када због насталих промена дође до укидања одређених служби или радних места и престанка потребе за обављањем одређеног посла или када дође до смањења обима посла и тиме до смањеног броја извршилаца на одређеним пословима. У овом другом случају потребно је да се изврши избор запослених који су вишак и за чијим радом престаје потреба. Када се одређени послови обављају од стране више извршилаца у складу са постојећом систематизацијом, смањење њиховог броја новом систематизацијом и утврђивање вишка запослених односно одређивање запосленог коме радни однос престаје мора да буде извршено на основу

одређеног критеријума који искључује сваку произвољност, волунтаризам и дискриминацију. За постојање и оправданост овог законског разлога престанка радног односа и отказа уговора о раду запосленом од стране и на иницијативу послодавца мора да постоје стварне и објективне околности, што је и захтев који је предвиђен одредбом члана 9. став 3. у вези члана 1. и 8. Конвенције број 158 Међународне организације рада о престанку радног односа на иницијативу послодавца („Сл. лист СФРЈ“ – Међународни уговори бр.4/84, 7/91).

Појединачним колективним уговором туженог из 2003. године предвиђено је да ће се пре отказа уговора о раду због технолошких, економских или организационих промена анексом тог колективног уговора утврдити права запосленог који су вишак а посебно социјални критеријуми који ће се уважавати приликом утврђивања вишка запослених. Такав анекс колективног уговора код туженог није закључен у утврђеном року, а ни накнадно иако су измене и допуне Појединачног колективног уговора код туженог усвојене 17.08.2005. године. Независно од непостојања општег акта којим би били регулисани критеријуми за утврђивање вишка запослених, тужилци је отказан уговор о раду због престанка потребе за њеним радом услед организационих промена и смањења броја извршилаца, без јасних критеријума и давања разлога зашто је баш она оглашена вишком од четири извршиоца на истим пословима према дотадашњој систематизацији. Према утврђеном чињеничном стању, одлуци о престанку потребе за радом тужилце и отказу уговора о раду није претходило њено поређење са осталим извршиоцима на истим пословима, било у погледу оцењивања њиховог рада било у погледу утврђивања њиховог економско-социјалног положаја. Остало је нејасно на основу чега је донета одлука и побијано решење о отказу.

Неосновани су наводи ревизије туженог о погрешној примени одредаба члана 8. Закона о раду у вези са међусобним односом закона и колективног уговора као општег акта којим се запосленом дају мања или већа права или утврђују неповољнији односно повољнији услови рада од права и услова утврђених законом. Одсуство обавезе туженог као послодавца да у складу са одредбама члана 153. до 157. Закона о раду сачини програм решавања вишка запослених, јер даје отказ само једном запосленом, не ослобађа га обавезе да то учини законито, применом јасног и објективног критеријума на основу којег је баш то лице утврђено као вишак између више запослених због умањења броја извршилаца на истим пословима (упоређивањем резултата рада као основног односно имовног стања запослених као допунског критеријума).

Смисао одредбе члана 8. став 1. Закона о раду је да се колективним уговором и правилником о раду као општим актима и уговором о раду не могу запосленом ускраћивати она права која су му дата и гарантована Уставом и законом. Напротив, општим актом и уговором о раду могу да се утврде већа права и повољнији услови рада од права и услова утврђених законом, као и друга права која нису утврђена законом, осим ако законом није друкчије утврђено (став 2. истог члана), што овде није случај. Циљ боље радноправне заштите запослених, уважавањем социјалних

критеријума приликом утврђивања вишка запослених, исказан у појединачном колективном уговору туженог није противан, већ је усклађен и комплементаран одредбама о вишку запослених и о отказу уговора о раду у смислу члана 179. тачка 9. Закона о раду.

Утврђењем да је тужиљи незаконито престао радни однос, нижестепени судови су правилно поништили решење о отказу и усвојили њен захтев за реинтеграцију у процес рада, на основу члана 191. став 1. Закона о раду.

Како не постоје разлози због којих је ревизија изјављена, нити разлози на које ревизијски суд пази по службеној дужности, на основу члана 405. став 1. ЗПП, одлучено је као у изреци пресуде.

**Председник већа-судија
Љубица Милутиновић,с.р.**